

Beszámoló az Elektronikus Információszolgáltatás Nemzeti Program 2021. évi működéséről

Az Elektronikus Információszolgáltatás (EISZ) Nemzeti Program 2021. évben is folytatta nemzeti licenz vásárlásával az elektronikus tudományos tartalmakhoz való hozzáférés biztosítását. Az EISZ összhangban a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal (NKFIH) által közzétett országos nyílt tudomány kezdeményezéssel kiemelt figyelmet fordít a nyílt hozzáférés minél nagyobb biztosítására, hogy a friss tudományos eredményeket hozzáférhetővé tegye minden érdeklődő számára és növelje a magyar kutatási eredmények, publikációk láthatóságát.

A projekt eredményeként a hazai szakkönyvtári hálózat folyamatos hozzáférést biztosít a kutatói közösség számára a kurrens tudományos tartalmakhoz. A teljes szövegű adatbázisok mellett a bibliográfiai és hivatkozáskereső adatbázisok segítik a szakirodalmi áttekintéseket és lehetőséget biztosítanak az intézmények tudományos működésének összehasonlítására.

A projekt azonosító számai: 2020-2.1.1-ED-2021-00121; 2020-2.1.1-ED-2020-00109

Az Elektronikus Információszolgáltatás Nemzeti Program (EISZ) költségvetésének forrásai

Központi forrás és céltámogatások

A Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal a 2020. évi XC. törvény Magyarország 2021. évi központi költségvetéséről 10§ (2) alapján pályázati úton 2021-ban 1950 millió forintot biztosított éves elszámolási rendszerű pályázati támogatás keretében az országos elektronikus információszolgáltatás támogatására. A pályázati forrás a Programtanács által megszavazott beszerzési és költségvetési tervben meghatározottak alapján került felhasználásra.

Az EISZ Határon túli projektet 40 millió forint céltámogatással finanszírozta az NKFIH, melynek eredményeként 34 határon túli intézmény fért hozzá a magyar tartalmakat biztosító adatbázisokhoz.

A 2020. év végén jelentkező, a 2021. évi beszerzést érintő, a több éves szerződésekből kilépő tagintézmények önrészhiányának finanszírozására, valamint az OA publikálás támogatására 143.884.145.- Ft céltámogatást kapott az EISZ Nemzeti Program az NKFIH-tól.

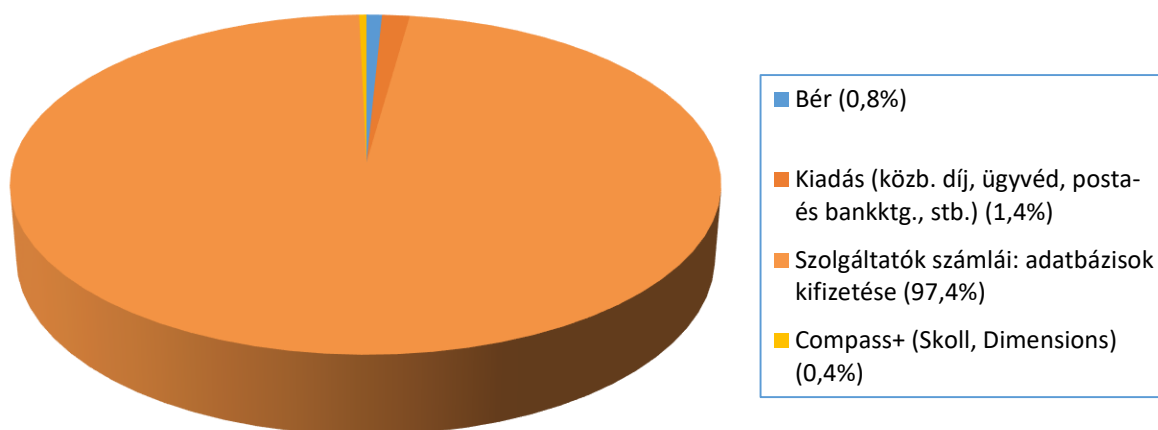
Tagintézményi hozzájárulások

A tagintézményektől önrészként 3805,661 millió forint folyt be a Program finanszírozására.

A tagintézmények és az MTA KIK közötti keretmegállapodás alapján 2022-ig a tagintézmények éves előfizetésük 1%-át vagy legalább 5000.- Ft/év rendszerhasználati díjat fizettek az EISZ Nemzeti Program működtetési költségeire, ez az összeg 37,88 millió forint volt 2021-ben.

A bevételek 97%-át fordítottuk elektronikus tartalmak beszerzésére.

EISZ Nemzeti program kiadásai

Az EISZ Programtanács és ülései

A Programtanács a tagintézmények érdekképviseleti és döntéselőkészítő testülete.

2021. évben a koronavírus-járvány okozta lezárások miatt vegyes (online és személyes) üléseket tartottuk március 19-én, június 28-án és november 12-én.

Az EISZ Programtanács ügyrendjét a PT tagok változása miatt 2021. augusztus 16-án módosítottuk.

Intézménycsoportok	Int. szám	PT létszám	PT tagok
A Programtanács elnöke			Monok István főigazgató, MTA KIK
Felsőoktatási intézmények	49	10	Kulcsár Szabó Ernőné Gombos Annamária főigazgató, ELTE Molnár Georgina, DE Nagy Gyula SZTE Marton József Ernő főigazgató, BME OMIKK Nagy Zsuzsanna elnök, EKK Szeberényi Gábor főigazgató, PTE Szluka Péter igazgató, SE Tamási Balázs igazgató, OR-ZSE
Magyar Rektori Konferencia			Gelencsér András alelnök
Kancellárok képviselőtében			Ormándi Gabriella kancellár, ÓE
ELKH kutatóintézetei	19	3	Balogh Balázs főigazgató-helyettes, Bölcsészettudományi Kutatóközpont Lévai Péter főigazgató, MTA Wigner Fizikai Kutatóközpont

			Patkósné Hanesz Andrea könyvtárvezető, SZBK
Nonprofit kutatóintézetek	13	1	Zimányiné Horváth Vera tudományos titkár, ELI-HU
Egészségügyi intézmények	15	2	Izbéki Ferenc főorvos, Fejér Megyei Szent György Kórház Takácsi-Nagy Zoltán főigazgató- helyettes, Országos Onkológiai Intézet
Közgyűjtemények	43	1	Kiss Gábor igazgató, Deák Ferenc Megyei és Városi Könyvtár
Országos szakkönyvtárak, szakkönyvtárak	13	1	Rózsa Dávid főigazgató, KSH Könyvtár
Államigazgatási intézmények	9	1	Tóthné Csáki Katalin könyvtárvezető, NÉBIH
NKFIH		1	Szabó István innovációs és általános elnökhelyettes
ITM, Felsőoktatási Intézményirányítási és Finanszírozási Főosztály		1	Dormány Dániel főosztályvezető
MTA Titkárság		1	Véber János főosztályvezető- helyettes, MTA Titkárság, Köztisztviselői Igazgatóság
MTA KIK		1	Gaálné Kalydy Dóra általános főigazgató-helyettes, EISZ Titkárság

2021. március 19.

Az EISZ Titkárság beszámolt előző éves munkájáról és bemutatta a 2021. évre vonatkozó munkatervét, melyet a PT tagok egyhangúlag elfogadtak.

Monok István, a programtanács elnöke bemutatta és vitára bocsátotta az EISZ stratégiájának alapelveit.

Megfogalmazta, hogy az EISZ Program nyitott minden magyarországi és nem magyarországi magyar fenntartású intézmény számára. Az elektronikus tudományos tartalmak beszerzésénél nem lehet különbséget tenni az élő és élettelen természet-, a műszaki tudományokra és a humán- és bölcsészeti tudományokra vonatkozó tartalmak között. Az EISZ Nemzeti program működése kapcsán kiemelte, hogy a Program a kormányhatározat szerint az MTA elnökének felelőssége mellett az MTA KIK lebonyolításában, a magyar egyetemi és szakkönyvtári rendszer tagjainak aktív részvételével valósul meg. A gyakorlati teendők tervezését, a lebonyolítás ellenőrzését az előfizető intézmények által delegált Programtanács látja el. A finanszírozás kapcsán a Program központi forrása Magyarország nemzeti költségvetésének a része. Az egyes tudományos információs adatbázisok beszerzését a Program a központi forrásból a Programtanács által jóváhagyott módon és mértékben támogatja. A fennmaradó összeget az előfizető intézmények bocsátják a lebonyolító rendelkezésére. A kimondott alapelveknek megfelelően a Program hangsúlyosan törekszik az olyan információs adatbázisok beszerzésére, amelyek a magyarországi

és a magyar tudomány open access közzétételét is lehetővé teszik (*Read and Publish* szerződések). A Program ebben a tevékenységében nem tesz különbséget a tudományos eredmények közzétételének helye vagy nyelve szerint.

Az EISZ Program működésének egyik fontos könyvtári eszköze a COMPASS+, a Magyarországon elérhető elektronikus tudományos tartalmak keresőfelülete és interaktív könyvtári döntéstámogató rendszer. Stratégiai fontosságú lenne a COMPASS+ és a Magyar Tudományos Művek Tára (MTMT) adatszerelésének lehetővé tétele, majd középtávon ennek kibővítése egy megkívánt közös országos könyvtári nyilvántartással.

Ahhoz, hogy a ráfordítások racionális szerkezete kialakítható legyen, nélkülözhetetlen a tudományos információ fogyasztásának és a hazai tudományos kibocsátás kapcsolatrendszerének vizsgálata, felmérése és az erre épülő tervezés. Az MTA KIK Tudománypolitikai és Tudományelemzési Osztály (TTO) erre a feladatra az EISZ tevékenységének részeként önálló kutatási programot szervez, amely a COMPASS+ fejlesztések kiegészítője is egyben.

A Programtanács tagjai az alapelvekkel való egyetértés mellett megállapodtak a stratégiához kapcsolódó háttérelmzések fontosságában is.

A stratégia ismertetését követően a jelenlévők megegyeztek abban, hogy a PT ügyrendje alapján a tagok maguk közül választják ki a stratégiai munkacsoport tagjait úgy, hogy minden intézménytípus képviselte biztosított legyen.

2021. június 28.

A Programtanács megvitatta az EISZ Nemzeti Program 2022. évi költségvetését, elfogadta a beszerzési és támogatási tervet.

A programtanács megszavazta a rendszerhasználati díj kivezetését 2022-től.

2021. november 12.

Az EISZ Titkárság bemutatta a 2022. évi konzorciumokat és a megrendelések alapján kialakult végleges költségvetést.

Az EISZ Titkárság összefoglalót készített a 2018 óta folyamatosan bővülő Read & Publish szerződésekről, az Open Access kvóták kihasználtságáról.

A 2021. évben beszerzett elektronikus tartalmak és a hozzájuk kapcsolódó központi támogatási arányok

EISZ adatbázisok	EISZ támogatás %	Intézményi önrész %
ACM Digital Library	10,5%	89,5%
Akadémiai Kiadó Folyóiratcsomag	30%	70%
Akadémiai Kiadó Folyóiratcsomag OA	70%	30%
Akadémiai Kiadó MeRSZ	10,5%	89,5%
Akadémiai Kiadó Szótárai	10,5%	89,5%
American Chemical Society (ACS) Journals	10,0%	90%
ATLA Religion Database with ATLASerials	4,2%	95,8%
Attraktor Kiadó	10,5%	89,5%
Balassi Kiadó	10,5%	89,5%
BMJ	4,2%	95,8%
Brill Journals	10,5%	89,5%
Brill Databases	0%	100%
Cambridge University Press (CUP) Journals	10,5%	89,5%
ClinicalKey	10,5%	89,5%
De Gruyter Journals	10,5%	89,5%
De Gruyter Databases	0%	100%
EBSCO – Academic Search Complete	10,5%	89,5%
EBSCO – Academic Search Ultimate	4,2%	95,8%
EBSCO – Art and Architecture Source	0%	100%
EBSCO – Business Source Complete	0%	100%
EBSCO – Business Source Premier	4,2%	95,8%
EBSCO – Econlit	4,2%	95,8%
EBSCO – Education Source	0%	100%
EBSCO –Legal Source	4,2%	95,8%
EBSCO – MLA International Bibliography with Full Text	0%	100%
EBSCO – SocINDEX with Full Text	0%	100%
Emerald	4,2%	95,8%
EMIS	4,2%	95,8%
GALE	4,2%	95,8%
Gondolat Kiadó	10,5%	89,5%
iEEE	4,2%	95,8%
InCites	4,2%	95,8%
IOPScience extra	10,5%	89,5%
JHCD	4,2%	95,8%
JSTOR	10,5%	89,5%
Kalligram Kiadó	0%	100%
Kortárs Kiadó	10,5%	89,5%
Kossuth Kiadó	10,5%	89,5%
Kriterion Kiadó	0%	100%

Kronosz Kiadó	10,5%	89,5%
L'Harmattan Digitális Adatbázis	10,5%	89,5%
Lippincott Williams and Wilkins (LWW)	4,2%	95,8%
MathSciNet	4,2%	95,8%
Mentor Könyvek Kiadó	10,5%	89,5%
Múlt és Jövő Kiadó	0%	100%
Napvilág Kiadó	10,5%	89,5%
Osiris Kiadó	10,5%	89,5%
Oxford Art Online	4,2%	95,8%
Oxford Music Online	4,2%	95,8%
Oxford University Press (OUP) Journals	10,5%	89,5%
PNAS	4,2%	95,8%
Project MUSE	4,2%	95,8%
ProQuest Academic Complete	0%	100%
ProQuest Central	10,5%	89,5%
ProQuest Literature Online	0%	100%
ProQuest One Academic	0%	100%
ProQuest SciTech Collection	0%	100%
PsycARTICLES	4,2%	95,8%
Royal Society of Chemistry (RSC)	10,5%	89,5%
SAGE	4,2%	95,8%
Science Magazine	25%	75%
ScienceDirect	40%	60%
SciFinder-n	4,2%	95,8%
SciVal	0%	100%
Scopus	0%	100%
Springer e-könyvek	45%	55%
Springer Nature	45%	55%
Statista	4,2%	95,8%
Szaktudás Kiadó	10,5%	89,5%
Szent István Társulat	0%	100%
Tinta Könyvkiadó SzakKönyvTár	0%	100%
Tinta Könyvkiadó SzóTudásTár	10,5%	89,5%
Typotex - Interkönyv	10,5%	89,5%
UpToDate	25%	75%
USC SOÁ VHA	100%	0%
Web of Science (+ Citation Connection, backfiles)	21%	79%
Wiley	25%	75%
World Politics Review	0%	100%

A tagintézmények köre

2021. évben 137 intézménnyel kötött éves szerződést az MTA KIK elektronikus információszolgáltatásra és 34 határon túli intézménynek biztosít magyar nyelvű tudományos tartalmakhoz való hozzáférést.

EISZ tagintézmények 2021

Szakmai tevékenység

A 2021. évet nagymértékben meghatározta a koronavírus-járvány miatti lezárás folytatódása, az EISZ Titkárság az év elejétől júniusig nem tudott semmilyen személyes megjelenéssel járó rendezvényt, felhasználóképzést tartani.

Az éves feladatok ettől függetlenül zökkenőmentesen zajlottak.

A 2020. évi tapasztalatok alapján az EISZ Titkárság éves munkafolyamatát átalakítottuk, az egy igényfelmérő helyett két körben mérjük fel az igényeket úgy, hogy májusban már indikatív árral jelöljük a szolgáltatásokat.

A 2021. évi adatbázis előfizetések előkészítése februárban kezdődött, az EISZ Nemzeti Programban résztvevő tagintézmények igényfelmérő ívet kaptak, amelyet két héten belül kellett visszaküldeniük kitöltve az MTA KIK EISZ Titkárság részére. A nyomtatvány tartalmazta mindazon elektronikus tudományos tartalmak listáját, amelynek szolgáltatói konzorciumi ajánlatot kívántak adni. A tagintézmények az igényfelmérőn jelezheték az arra rögzített részen, hogy az igényfelmérőn nem szereplő tartalom mellett, mely egyéb tartalmat javasolják beszerzésre. Ezt követően az EISZ Titkárság összesítette és feldolgozta az igényfelmérés eredményeit, majd indikatív árajánlat benyújtására hívta fel a szolgáltatókat. Az indikatív árajánlatok alapján, a 2020. évi támogatási arányokkal számolva újabb igényfelmérőt küldött az EISZ Titkárság a tagintézményeknek, melyek feldolgozása a június PT ülésig megtörtént.

Az igényfelmérés eredményei és a szolgáltatók által benyújtott indikatív ajánlatok alapján, valamint a rendelkezésre álló költségvetési keretösszeg figyelembevételével az EISZ Titkárság elkészítette a következő évre vonatkozó beszerzési és költségvetési tervnek két eltérő változatát. A júniusi Programtanácsi ülésen a képviselők a két változat egyikét 100%-os szavazati aránnyal elfogadták.

Az új, 2022. évre vonatkozó támogatási arányokkal július és augusztus hónapban elkészítettük az önrészsámításokat és kiküldtük az intézményi megrendelő nyilatkozatokat, melyeket 2021. október 1-ig kellett visszaküldeni a tagintézményeknek.

Október végén Monok István főigazgató és Gaálné Kalydy Dóra részt vett a Frankfurti Könyvvásáron, több kiadóval is sikeres tárgyalásokat folytattak.

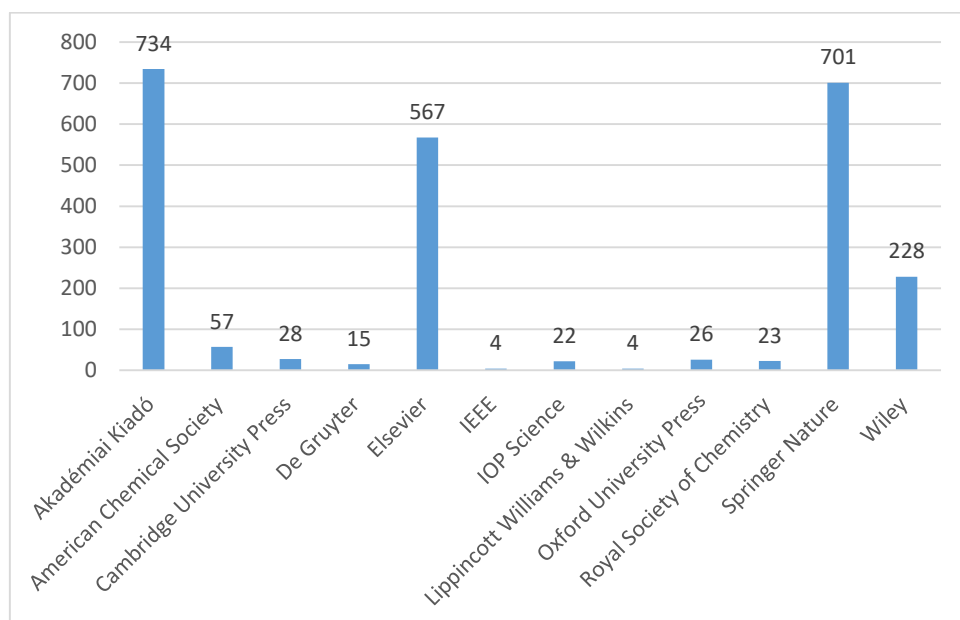
A november 19-ei Programtanács ülésen a végleges beszerzési és költségvetési terv elfogadásra került.

A módosított munkafolyamat, a kétfordulós igényfelmérés beváltotta a hozzá fűződő reményeinket, a második igényfelmérőben jelzett indikatív árak lehetővé tették, hogy mind a tagintézmények, mind az EISZ Titkárság pontosabban tudja tervezni a következő év költségvetését.

A Határon túli projekt résztvevőinek 2021-ben nem tudtunk budapesti közös tréninget tartani. A program keretében 34 határon túli intézmény fért hozzá 8600, a magyar szolgáltatók által biztosított magyar nyelvű elektronikus könyvhöz.

December folyamán utólagos ártárgyalásokat folytattunk, a több éves szerződések módosítását előkészítettük.

Az év során kötött szolgáltatói szerződésekből 12 szolgáltatóval átmeneti szerződést kötött az MTA KIK, ennek alapján a publikációs díjakra a konzorciumban résztvevő tagintézményeknek nem kellett külön költeni. A nyílt hozzáférésű cikkek kvótáját 1000 APC-ről 1070-re növeltük a Science Direct adatbázisnál, a Cambridge University Press pedig korlátlan publikálási lehetőséget biztosított a konzorciumi intézmények munkatársainak. Az Oxford University Press-szel 2021-ben kötöttünk először átmeneti szerződést. Számításaink szerint ez 2170 millió forint megtakarítást jelentett a tagintézményeknél. 2021. év során az EISZ konzorciumok read and publish szerződéseinek köszönhetően 2409 nyílt hozzáférésű magyar tudományos közlemény jelent meg.

2021. évi OA publikált cikkek kiadónkénti megoszlása

A COMPASS+ szoftver első éve még nem mutatta a várt használatot, éppen ezért az év elején oktató videókat tettünk közzé, szeptemberben pedig 3 tréninget is szerveztünk a COMPASS adminisztrátorok részére. A Skoll fejlesztő céggel a fenntartási szerződés terhére elkezdtük az COMPASS+ és az MTMT adatbázisok API-val való összekötésének műszaki felmérését.

Az év során 48 online tréninget és 7 személyes jelenléttel megvalósuló adatbázisbemutatót szerveztünk az intézmények részére. A Soá Vizuális Történelmi Archívum nagyobb használata érdekében adatbázisbemutatókat szervezünk az elérési pontokon. Az MTA Könyvtár és Információs Központ Tájékoztatási Osztályának bevonásával októberben Pécsen, novemberben Miskolcon tartottunk felhasználóképzést.

Az EISZ honlap és Facebook üzemeltetése, hírekkel való feltöltése folyamatos, az intézményi képviselőket igyekszünk minél körültekintőbben tájékoztatni az EISZ Titkárság munkájáról és az elektronikus adatbázisokhoz való hozzáférésről.

Az MTA KIK vezetősége folyamatos kapcsolatot tart fenn a finanszírozó hatósággal, a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatallal és a Magyar Tudományos Akadémia vezetésével.

Pénzügyi elszámolás

2021. december 31. EISZ Nemzeti Program

Bevételek eFt-ban	
Előző évi maradvány NKFIH pályázat	183 884
NKFIH pályázat	1 950 000
2021. évi adatbázis + ebook + rh.díj (befizetett)	3 835 268
2021. évi adatbázis + ebook + rh.díj (fizetetlen)	-15 560
2021. árfolyamból eredő önrész kiegészítés	-113 716
2022. évi adatbázisok előrefizetése	239 009
Összesen bevétel	6 078 885
Kiadások eFt-ban	
Bér + jár	45 789
Szolgáltatók számlái	5 625 480
Ügyvédi díj	38 125
Közbeszerzési díj	12 740
Compass Dimensions	12 855
Compass Skoll	4 367
Könyvvizsgálat	6 210
Nemzetközi tagdíj Scoap	13 465
Egyéb kiadások (posta, bank, kiküldetés, stb.)	8 256
Felosztott rezsiktg. létszámarányosan (MTA KIK)	9 695
Összesen kiadás	5 776 982

Összesen bevétel - kiadás EISZ maradvány 2021.	
	301 903
Maradvány 2022. évi számlák, 2021-ben fizetve	239 009
Maradvány 2021. évi, de ki nem fizetett számlák	-15 560
Maradvány 2021. árfolyamból eredő önrész kieg.	78 454

2022. március 16.